XÂY DỰNG VĂN HÓA CHIA SẺ THÔNG TIN CÓ TRÁCH NHIỆM ĐỐI VỚI NGƯỜI DÙNG MẠNG XÃ HỘI HIỆN NAY

Nguyễn Văn Hữu
Trường Sĩ quan Chính trị

Tóm tắt: *Trong bối cảnh phát triển mạnh mẽ của công nghệ số và mạng xã hội, việc chia sẻ thông tin đã trở thành một hoạt động phổ biến và có ảnh hưởng sâu rộng đến đời sống xã hội. Bài viết phân tích thực trạng văn hóa chia sẻ thông tin trên mạng xã hội hiện nay, chỉ ra những biểu hiện lệch chuẩn như công khai hóa đời sống riêng tư, lan truyền thông tin chưa được kiểm chứng, hiện tượng "bóc phốt" và khuếch đại cảm xúc tiêu cực. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm xây dựng văn hóa chia sẻ thông tin có trách nhiệm, bao gồm hoàn thiện khung pháp lý, xây dựng chuẩn mực văn hóa số, nâng cao năng lực tiếp nhận và tư duy phản biện của người dùng, đồng thời phát huy vai trò của giáo dục trong hình thành ý thức công dân số. Kết quả nghiên cứu góp phần định hướng xây dựng môi trường truyền thông lành mạnh, văn minh và bền vững trong kỷ nguyên số.*

Từ khoá: *văn hóa số; mạng xã hội; chia sẻ thông tin; trách nhiệm xã hội; tin giả; tư duy phản biện.*

BUILDING A CULTURE OF RESPONSIBLE INFORMATION SHARING AMONG TODAY'S SOCIAL MEDIA USERS

Abstract: *In the context of rapid development of digital technology and social media, information sharing has become a widespread activity with significant impacts on social life. This paper analyzes the current state of information-sharing culture on social media, highlighting deviant behaviors such as oversharing of private life, dissemination of unverified information, online "exposing" practices, and amplification of negative emotions. Based on this analysis, the study proposes several solutions to promote responsible information-sharing culture, including improving the legal framework, establishing digital cultural norms, enhancing users' information literacy and critical thinking, and strengthening the role of education in fostering digital citizenship. The findings contribute to orienting the development of a healthy, civilized, and sustainable communication environment in the digital era.*

Keywords*: digital culture; social media; information sharing; social responsibility; fake news; critical thinking.*

Nhận bài: 16/05/2026 Phản biện: 16/06/2026 Duyệt đăng: 19/06/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ số và mạng xã hội đã tạo ra những thay đổi sâu sắc trong phương thức tiếp nhận, sản xuất và lan truyền thông tin của con người. Chỉ với một thiết bị kết nối internet, mỗi cá nhân đều có thể trở thành người tạo lập nội dung, người phát ngôn và người truyền tải thông tin đến cộng đồng với tốc độ gần như tức thời. Điều này góp phần mở rộng quyền tiếp cận thông tin, tăng cường giao tiếp xã hội và thúc đẩy sự tham gia của người dân vào các hoạt động kinh tế, chính trị, văn hóa và xã hội.

Tuy nhiên, cùng với những lợi ích to lớn đó, môi trường mạng cũng đặt ra nhiều thách thức đối với văn hóa truyền thông. Thực trạng chia sẻ thông tin theo cảm tính, phát tán tin giả, công khai hóa đời sống riêng tư, "bóc phốt", kích động dư luận hoặc lan truyền những thông tin chưa được kiểm chứng đã và đang làm gia tăng những tác động tiêu cực đối với cá nhân, tổ chức và xã hội. Trong bối cảnh thông tin trở thành một nguồn lực quan trọng của sự phát triển, việc xây dựng văn hóa chia sẻ thông tin có trách nhiệm không chỉ là yêu cầu về đạo đức và pháp luật mà còn là điều kiện để hình thành một môi trường truyền thông lành mạnh, góp phần bảo đảm an ninh thông tin, củng cố niềm tin xã hội và xây dựng không gian mạng văn minh trong kỷ nguyên số.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng và những biểu hiện lệch chuẩn trong văn hóa chia sẻ thông tin trên mạng xã hội

Trước sự phát triển mạnh mẽ của môi trường truyền thông số, thông tin được lan truyền với tốc độ nhanh và phạm vi ảnh hưởng rộng, không phụ thuộc không gian và thời gian, việc xây dựng văn hóa chia sẻ thông tin có trách nhiệm trên không gian mạng trở thành một yêu cầu cấp thiết đối với đời sống xã hội hiện đại. Không gian mạng không chỉ là nơi trao đổi thông tin mà còn là môi trường hình thành và định hướng dư luận xã hội; vì vậy, nếu thiếu những chuẩn mực văn hóa và cơ chế điều chỉnh phù hợp, việc chia sẻ thông tin tùy tiện có thể gây ra nhiều hệ lụy tiêu cực đối với cá nhân, cộng đồng và xã hội.

Một trong những biểu hiện rõ ràng nhất là xu hướng công khai hóa đời sống riêng tư. Nhiều

cá nhân sẵn sàng đăng tải những câu chuyện cá nhân như mâu thuẫn gia đình, xung đột tình cảm, tranh cãi giữa bạn bè hoặc những vấn đề nội bộ trong công việc. Không ít trường hợp, những câu chuyện vốn dĩ chỉ nên được giải quyết trong phạm vi riêng tư lại được đưa lên mạng xã hội để lôi kéo, thu hút sự chú ý của cộng đồng mạng. Khi những nội dung này lan truyền rộng rãi, ranh giới giữa đời sống cá nhân và không gian công cộng dần bị xóa nhòa, dẫn đến sự biến dạng trong cách nhìn nhận về quyền riêng tư và văn hóa giao tiếp.

Một biểu hiện khác là việc livestream hoặc đăng tải thông tin mang tính cảm tính khi sự việc chưa được kiểm chứng đầy đủ. Trong nhiều trường hợp, chỉ cần một đoạn video ngắn hoặc một bài viết với nội dung gây chú ý cũng có thể nhanh chóng thu hút hàng chục nghìn lượt xem và chia sẻ. Tuy nhiên, khi thông tin được lan truyền trước khi được xác minh, nó dễ dẫn đến những hiểu lầm hoặc nhận định sai lệch về bản chất của sự việc. Thực tế đã từng xuất hiện những trường hợp cá nhân hoặc doanh nghiệp bị chỉ trích mạnh mẽ trên mạng xã hội chỉ vì những thông tin chưa được kiểm chứng, sau đó khi sự thật được làm rõ thì dư luận mới nhận ra những đánh giá trước đó là vội vàng.

Bên cạnh đó, hiện tượng "bóc phốt", tức là đăng tải thông tin tố cáo hoặc chỉ trích một cá nhân, tổ chức, cũng ngày càng phổ biến. Những bài viết mang tính tố cáo thường thu hút lượng tương tác rất lớn bởi chúng đánh vào tâm lý tò mò và xu hướng phán xét của đám đông mạng. Tuy nhiên, trong không ít trường hợp, các thông tin được đưa ra chỉ dựa trên suy đoán hoặc góc nhìn một chiều, thiếu sự kiểm chứng khách quan. Điều này có thể tạo ra áp lực dư luận rất lớn đối với đối tượng bị nhắc đến, thậm chí gây tổn hại nghiêm trọng đến danh dự và uy tín của họ.

Đáng chú ý hơn, một số nội dung trên mạng xã hội còn có xu hướng thổi phồng cảm xúc tiêu cực nhằm thu hút sự chú ý. Những bài viết kích động sự phẫn nộ, tranh cãi hoặc mâu thuẫn thường dễ lan truyền hơn những thông tin trung tính và mang tính phân tích lý trí. Cơ chế lan truyền này khiến cho môi trường mạng đôi khi trở thành nơi khuếch đại các cảm xúc cực đoan thay vì thúc đẩy những trao đổi mang tính xây dựng.

2.2. Giải pháp xây dựng văn hóa chia sẻ thông tin có trách nhiệm trên mạng xã hội

Trước những hiện tượng đó, việc phê phán và đấu tranh với những biểu hiện lệch chuẩn trong văn hóa chia sẻ thông tin là điều cần thiết. Theo đó cần thực hiện một số yêu cầu cơ bản sau:

Thứ nhất, tiếp tục hoàn thiện khung pháp lý liên quan đến trách nhiệm phát ngôn và chia sẻ thông tin trên môi trường số. Hệ thống pháp luật cần quy định rõ ràng hơn trách nhiệm của cá nhân và tổ chức khi đăng tải, bình luận hoặc lan truyền thông tin trên mạng xã hội, đặc biệt đối với các hành vi phát tán tin giả, thông tin sai lệch, xuyên tạc hoặc xúc phạm danh dự, nhân phẩm của người khác. Thực tiễn thời gian qua cho thấy nhiều trường hợp lan truyền thông tin không chính xác về cá nhân, doanh nghiệp hoặc các vấn đề xã hội đã gây ra những hệ quả tiêu cực đối với dư luận. Việc xử lý nghiêm minh các hành vi vi phạm không chỉ bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của các chủ thể liên quan mà còn góp phần nâng cao ý thức trách nhiệm của người sử dụng mạng xã hội.

Thứ hai, xây dựng và lan tỏa các chuẩn mực văn hóa số trong cộng đồng. Văn hóa chia sẻ thông tin có trách nhiệm trước hết được thể hiện ở thái độ tôn trọng sự thật, tôn trọng danh dự và nhân phẩm của người khác, đồng thời luôn thận trọng khi tiếp nhận và lan truyền thông tin. Người dùng cần hình thành thói quen kiểm chứng nguồn tin, đối chiếu thông tin từ nhiều nguồn khác nhau và cân nhắc tác động xã hội trước khi chia sẻ. Khi những chuẩn mực này được cộng đồng chấp nhận và thực hành rộng rãi, môi trường thông tin trên không gian mạng sẽ trở nên minh bạch, lành mạnh và có giá trị định hướng tích cực hơn.

Thứ ba, nâng cao năng lực tiếp nhận thông tin và tư duy phản biện cho người sử dụng mạng xã hội. Trong bối cảnh thông tin trên internet ngày càng đa dạng và phức tạp, không phải mọi nội dung được lan truyền đều phản ánh đúng bản chất sự việc. Người dùng cần được trang bị khả năng nhận diện tin giả, phân biệt thông tin xác thực với thông tin sai lệch, đồng thời hình thành tư duy tiếp cận thông tin khách quan, khoa học và độc lập.

Thứ tư, phát huy vai trò của giáo dục trong hình thành văn hóa số. Các cơ sở giáo dục cần chú trọng trang bị cho học sinh, sinh viên kỹ năng kiểm chứng thông tin, kỹ năng phân tích nội dung truyền thông và ý thức trách nhiệm khi tham gia chia sẻ thông tin trên không gian mạng. Việc lồng ghép giáo dục về văn hóa số, đạo đức truyền thông và trách nhiệm xã hội vào chương trình đào tạo sẽ góp phần hình thành những chuẩn mực ứng xử văn minh trong môi trường số.

Quan trọng hơn, giáo dục cần hướng tới xây dựng cho người học "miễn dịch nhận thức"trước các luồng thông tin sai lệch hoặc mang tính kích động. Khi có nền tảng tri thức vững vàng, khả năng tư duy phản biện và bản lĩnh tiếp nhận thông tin độc lập, mỗi cá nhân sẽ không dễ bị chi phối bởi các trào lưu cực đoan hay những thông tin chưa được kiểm chứng, từ đó trở thành chủ thể tích cực trong việc lan tỏa những giá trị đúng đắn trên không gian mạng.

2.3. Vai trò của nền tảng công nghệ và thuật toán trong định hướng hành vi chia sẻ thông tin

Bên cạnh các yếu tố chủ quan từ phía người dùng, hành vi chia sẻ thông tin trên mạng xã hội còn chịu tác động mạnh mẽ từ cơ chế vận hành của các nền tảng công nghệ số. Các mạng xã hội hiện nay đều sử dụng thuật toán để cá nhân hóa nội dung hiển thị, ưu tiên những thông tin có khả năng thu hút sự chú ý, tạo tương tác cao như lượt thích, bình luận và chia sẻ. Điều này vô hình trung thúc đẩy việc lan truyền các nội dung mang tính giật gân, gây tranh cãi hoặc kích thích cảm xúc mạnh, trong khi những thông tin chính xác nhưng trung tính, mang tính phân tích lại ít có cơ hội lan tỏa rộng rãi.

Cơ chế "buồng vang thông tin" (echo chamber) cũng là một trong những yếu tố đáng chú ý. Khi người dùng thường xuyên tiếp cận với những nội dung phù hợp với quan điểm sẵn có, họ dễ bị củng cố niềm tin cá nhân mà thiếu đi sự tiếp cận đa chiều. Điều này không chỉ làm suy giảm khả năng phản biện mà còn khiến người dùng dễ dàng chia sẻ lại những thông tin chưa được kiểm chứng nếu chúng phù hợp với cảm nhận chủ quan của bản thân.

Ngoài ra, áp lực về "hiệu ứng đám đông" và nhu cầu thể hiện bản thân trên không gian mạng cũng khiến nhiều người dùng có xu hướng chia sẻ thông tin một cách vội vàng nhằm thu hút sự chú ý hoặc khẳng định quan điểm cá nhân. Trong bối cảnh đó, ranh giới giữa chia sẻ thông tin và tạo dựng hình ảnh cá nhân trở nên mờ nhạt, dẫn đến nguy cơ làm sai lệch bản chất của thông tin.

Do đó, việc xây dựng văn hóa chia sẻ thông tin có trách nhiệm không chỉ dừng lại ở việc nâng cao nhận thức của người dùng mà còn cần đặt trong mối quan hệ với trách nhiệm của các nền tảng công nghệ. Các doanh nghiệp cung cấp dịch vụ mạng xã hội cần minh bạch hơn trong cơ chế phân phối nội dung, đồng thời có biện pháp kiểm soát và hạn chế sự lan truyền của thông tin sai lệch, độc hại. Sự phối hợp giữa người dùng, nhà quản lý và các nền tảng công nghệ sẽ góp phần quan trọng trong việc định hình một môi trường thông tin lành mạnh, cân bằng và đáng tin cậy hơn.

III. KẾT LUẬN

Mạng xã hội đã và đang trở thành một bộ phận không thể tách rời của đời sống hiện đại, mang lại nhiều giá trị to lớn trong kết nối con người, chia sẻ tri thức và thúc đẩy sự phát triển của xã hội số. Tuy nhiên, cùng với những lợi ích đó là nguy cơ lan truyền thông tin sai lệch, phát ngôn thiếu trách nhiệm và những biểu hiện lệch chuẩn trong văn hóa ứng xử trên không gian mạng. Vì vậy, xây dựng văn hóa chia sẻ thông tin có trách nhiệm không chỉ là yêu cầu đối với mỗi cá nhân mà còn là nhiệm vụ chung của Nhà nước, các tổ chức xã hội, cơ sở giáo dục và cộng đồng người sử dụng internet.

Để thực hiện mục tiêu này cần có sự kết hợp đồng bộ giữa hoàn thiện pháp luật, xây dựng các chuẩn mực văn hóa số, nâng cao năng lực truyền thông và tư duy phản biện của người dân, đồng thời phát huy vai trò của giáo dục trong hình thành ý thức công dân số. Đặc biệt, đội ngũ trí thức, giáo viên và giảng viên có vai trò quan trọng trong việc định hướng nhận thức, bồi dưỡng bản lĩnh và trách nhiệm xã hội cho thế hệ trẻ. Khi mỗi người dùng mạng xã hội đều ý thức rằng mọi hành động chia sẻ thông tin đều gắn với trách nhiệm pháp lý, đạo đức và trách nhiệm xã hội, không gian mạng sẽ thực sự trở thành môi trường truyền thông lành mạnh, nhân văn, góp phần củng cố niềm tin xã hội và phục vụ hiệu quả sự phát triển bền vững của đất nước trong kỷ nguyên số.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Nguyễn Thị Trường Giang (2021), Truyền thông xã hội và quản trị thông tin trong kỷ nguyên số, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật.

Trần Hậu Quang (2020), Xã hội học truyền thông đại chúng, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội.